

BILAGA 10

Enkätundersökning från
TANDVÅRDSSKADEFÖRBUNDET
Vård och bemötande, februari 2003

dentalmaterial
UTREDNINGEN
-vård och bemötande

Innehåll

Förord	560
Enkät ”Vård och bemötande” av 1000 medlemmar	561
Svarsformulär	576
Tabellbilaga	578
Patienternas egna redogörelser	582
Hälsoeffekter av amalgamsanering	590

Tandvårdsskedeförbundet

KANSLI

Kungsgatan 29
461 30 Trollhättan
tel: 0520-806 00
fax: 0520-806 02
e-mail: info@tf.nu
hemsida: www.tf.nu

Förbundets lokal i Stockholm

Bergsunds Strand 9
117 38 Stockholm
tel: 08-428 92 40
fax: 08-641 90 81
e-mail: stockholm@tf.nu

Förord

Sällan har så många kloka och omtänksamma förslag lagts, så många kloka riksdags- och regeringsbeslut fattats under så lång tid, för sjuka och utsatta människor. Sällan har så lite gjorts av allt det som beslutats, så mycket fifflats bort och förändrats, så många människors hälsa och välfärd offrats hänsynslöst på egoismens altare. Sällan har vetenskapen och makten missbrukats så för egen prestiges och vinnings skull, utan hänsyn till konsekvenserna för de utsatta, sjuka och försvarslösa.

Det handlar om de amalgamskadade och tandvårdssjuka. Människor som i årtionden haft läckande ”kvicksilverbomber” i munnen. Människor som blivit svårt sjuka. Människor som först inte förstått orsaken. Människor, som när de förstått, nekats hjälp och adekvat vård samt bemötts illa i välfärdens Sverige.

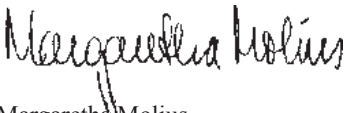
I den här skriften redovisas Tandvårdsskadeförbundets enkät, som besvarats av över tusen personer. Flertalet har varit svårt sjuka av amalgam och andra dentala material. När dessa material har sanerats på ett riktigt sätt, har 79% av dem blivit friskare. Ofta handlar det om ett livslångt onödigt lidande, eftersom man redan på 1800-talet visste, att kvicksilver från amalgam kunde orsaka skada. Biverkningsregistreringen måste fungera bättre, kontrollen av alla dentala material likaså.

Amalgamet i tandvården måste stoppas nu, för att hindra att fler människor drabbas av sjukdom och ohälsa. De som är sjuka av årtiondens kvicksilverläckage måste ges vård och möjlighet att byta sina fyllningar mot giftfria och allergitestade material.

Dagens ohälsa kan inte enbart förklaras med stressen i arbetslivet. En livslång påverkan av kvicksilver från fyllningar, kan vara en bidragande orsak till dagens utveckling, med allt högre ohälsotal. Inget annat lands befolkning har åtnjutit en så generös tandvård. Detta innebär, att man måste beakta den belastningen när ohälsan ska bekämpas. I vårt enkätmaterial framgår, att de vanligaste diagnoserna som psykiska problem, fibromyalgi och andra ledbesvär, allergier av olika slag toppar statistiken. Anmärkningsvärt nog är det samma sjukdomsorsaker, som är de vanligaste diagnoserna, i dagens ohälsosituation.

Tandvårdsskadeförbundets erfarenheter innebär, att med bättre kunskaper om orsakssambanden, skulle stora mänskliga och samhällsekonomiska vinster kunna göras. För kunskap, kompetens och erfarenhet finns.

Trollhättan i mars 2003

Margaretha Molius
förbundsordförande
Tandvårdsskadeförbundet

Enkät ”Vård och bemötande”

Inledning

Ett frågeformulär skickades ut i oktober 2002 som ett särtryck i Tf-bladet nr 3/2002 till ca 9000 adressater. Avsikten var att skapa ett underlag för att kunna beskriva hur tandvårdsskadade blir bemötta och behandlade i vården och redovisa detta till den nyligen tillsatta Dentalmaterialutredningen – vård och bemötande (S2002:09).

Antalet svar som kommit in i februari 2003 är 1063, vilket utgör ca: 10% procent av Tandvårdsskadeförbundets medlemmar. Bifogad sammanställning har gjorts över de 1000 första svaren. Detta beror på att förbundet inte haft tid och resurser till att snabbt utvärdera hela materialet. En snabb genomgång av de enkäter som inte finns med i utvärderingen visar att resultatet inte skiljer sig från dem som behandlats. Bortfallet förändrar således inte utfallet i de statistiska analyserna.

Något statistiskt urval har inte skett. De som skickat in ifyllda enkätsvar är sannolikt personer som är angelägna om att redovisa sin situation. 96% av dem som fyllt i enkäten är eller har själva varit sjuka av amalgam och andra dentala material, 3% har inte svarat på denna fråga och 1% har svarat: inte sjuka/vet inte.

Många enkätsvar innehåller kommentarer till svaren. Detta medförde än bättre kunskaper om problemen med vård och bemötande, hur svårt det varit att få hjälp och hur dyrbart det varit att bli frisk.

Kort sammanfattning

Gruppen tandvårdsskadade som fyllt i enkäten skiljer sig inte från andra liknande grupper som behandlats vid olika amalgamheter eller i de 22 vetenskapliga undersökningarna som analyseras i ”Hälsoeffekter av amalgamsanering” sidan 32

Av dem som svarat är 73% kvinnor. Efter sanering av de material de varit känsliga för har 79% blivit friskare. Hälften har varit sjuka i 10 år eller mer och så många som 83% har varit sjuka tre år eller mer.

En stor andel, 64%, har av läkare och Försäkringskassan tvingats acceptera en annan diagnos än den korrekta för att få sjukpenning. Ofta har det handlat om psykdiagnoser. En stor majoritet anser att de själva varit tvungna att skaffa kunskaper för att kunna bli friska. Kunskaperna hos läkare och tandläkare om biverkningar av dentala material anses av denna grupp vara undermåliga.

Alla har haft problem med amalgam och många har också varit sjuka av en kombination av material som t ex amalgam och guld. En så stor andel som 15% ansåg att de blivit sjuka av titan.

Hälften har tvingats göra om saneringen av dentala material pga att tandläkaren har lämnat kvar rester av amalgam under de nya fyllningarna och kronor eller andra metaller som guld och titan. En stor andel av de svarande har bekostat tandvården själva. I genomsnitt har det kostat varje person 35.000 kronor ur egen ficka och då är inte alla färdigbehandlade.

Slutsats

Slutsatsen av sammanställningen av enkäten är att våra medlemmar under lång tid fått fel vård. De har med några få undantag utsatts för ett långt och onödigt lidande på grund av okunskap inom vården. Det är sällan läkare och tandläkare som uppmärksammar orsaken till symtomen utan i de flesta fall den sjuke själv. Från att ha förstått orsaken tar det alltför lång tid att få hjälp. Många blir dessutom förödmjukade och illa bemötta när de påstår att tandfyllningsmaterial orsakar symtomen.

Ansökan om att få sanering av olika dentala material som orsakar symtomen enligt hälso- och sjukvårdens avgiftssystem är en tidsödande och mödosam process att ta sig igenom för de flesta. Många har varit sjuka under lång tid, de har ofta ont, är mycket trötta och lider av sin sjukdom.

Sjuk- och tandvårdsförsäkringarna måste ändras så att de sjuka på ett enkelt, snabbt och kostnadseffektivt sätt ges rätt till:

- ❖ sanering och utbyte av alla skadliga tandvårdsmaterial,
- ❖ övrig tandvård som behövs för dessa sjuka, sjukvård och rehabilitering,
- ❖ sjukskrivning utan ifrågasättande,
- ❖ samma rättigheter enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen som andra sjuka.

För att detta ska vara möjligt måste tandvårdsförordningen, via föreskrifter, få ett tydligt ramverk.

Amalgam måste erkännas som ett toxikologiskt olämpligt tandvårdsmaterial och förbjudas. Kunskaper om dess risker måste föras ut till läkare och tandläkare.

Potentiella risker med andra dentala material måste uppmärksammas inom läkar- och tandläkarkåren samtidigt som ett effektivt biverkningsregister behöver byggas upp och fullständiga innehållsförteckningar blir obligatoriska.

Möjlighet att enkelt få rättelse vid felaktiga beslut eller fel vård, utan att behöva gå via domstolar, vilket idag tar många år.

Utbildning och fortbildning av läkare och tandläkare behövs för att de ska kunna:

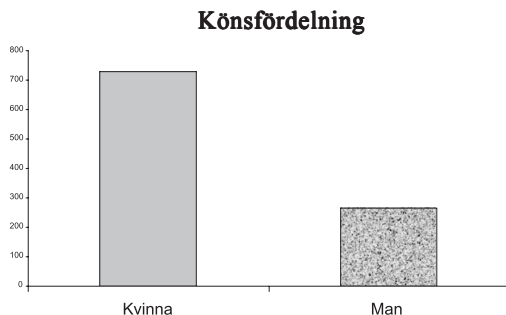
- ❖ uppmärksamma symtom som kan ha samband med biverkningar av dentala material,
- ❖ diagnostisera personer med biverkningar, problem och symtom av dentala material,
- ❖ upprätta behandlingsplaner inkluderande sanering av material som personen i fråga inte tål,
- ❖ skydda patienten så att patienten på ett säkert sätt kan saneras, utan ökad sjuklighet,
- ❖ följa upp behandling av denna patientgrupp, vilket inkluderar både tandvård och medicinsk vård,
- ❖ ha en helhetssyn på människan både för diagnos och behandling.

Christer Malmström
Tandläkare
Sakkunnig i Dentalmaterialutredningen

➔ Har du varit sjuk av tandvårdsmaterial?

1. Könsfördelning

Tre fjärdedelar av de svarande var kvinnor och en fjärdedel män. Detta stämmer med den könsfördelning andra undersökningar redovisat.

Kommentarer

Antalet sjukdagar för kvinnor är enligt Hälsa- och Sjukvårdsstatistisk årsbok 63%. Därmed verkar det inte vara någon dramatisk övervikt av kvinnor i detta material. Dock vore det ändå intressant att bättre undersöka om det finns skillnader mellan män och kvinnor när det gäller insjuknandet i biverkningar av dentala material. Likaså bör undersökas i vad mån den fria mödratandvården bidragit till kvinnors sjukdomspanorama.

➔ Antalet sjuka

2. Har du varit sjuk av dentalmaterial? (Fråga 1 och 10)

Av alla 1000 har 96% själva varit sjuka av dentala material. Tre procent svarade inte på frågan och en procent svarade nej eller vet inte.

Kommentarer

Tandläkare med stor erfarenhet av tandvårdsskadade har uppskattat att andelen sjuka i deras normalklientel är 5-7%.

3. Av vilket material? (Fråga 2 och 20)

Amalgam, guld och titan gav mest biverkningar (se diagram sidan 6).

Alla var sjuka av amalgam. Hälften av dessa var också sjuka av guld. Många var sjuka av kombinationer av olika metaller i munnen, t ex amalgam under guld, guld och amalgam i kontakt, titan och guld i kontakt mm, 146 personer hade biverkningar av titan.

Övriga material som gav biverkningar var t ex isolering (sulfa), bonding, protes- och rotfyllningsmaterial.

Kommentarer

Speciellt bör observeras att titan kan ge stora problem trots att det betraktas som biokompatibelt. De som är känsliga för titan har haft stora svårigheter att få hjälp då de inte blir trodda när det gäller orsaken till deras symtom. Därtill kommer att det ofta är förenat med stora tekniska svårigheter att sanera titan.

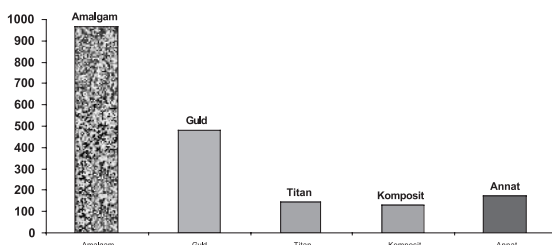
Enkäten visar att samtliga tagit bort de material som de varit känsliga för. Det innebär att alla sanerat amalgam, hälften har sanerat guld och omkring tio procent titan, komposit och porslin. Vissa räknade metallbundet porslin till porslin trots att det också innehåller guldlegeringar.

Därför är värdet för porslin något för högt och värdet för guld något för lågt. Guldlegeringar

(palladium, koppar, mm) ger efter amalgam mest biverkningar. Ett flertal studier har visat att guld och palladium avges i avsevärda mängder från guldlegeringar och kommer närmast efter nickel i allergiprevalens i befolkningen. Dentala guldlegeringar är enligt studierna i flertalet fall orsak till sensibiliseringen.

Komposit (plast) ger förvånansvärt få symtom trots många ingående allergena komponenter och överdrivna varningar.

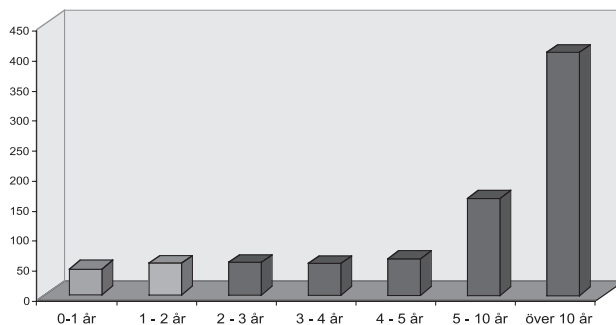
2. Av vilket material?

4. Svårigheter att få hjälp. Hur länge har du varit sjuk? (Fråga 3)

I mer än tre år hade 83% varit sjuka innan de fick hjälp. Nästan hälften eller 49% hade varit sjuka mer än 10 år innan de fick hjälp med sanering och fick möjlighet att tillfriskna. Mycket få hade varit sjuka mindre än ett år.

3. Väntetid

Kommentarer

Tiden mellan symtomdebut och rätt diagnos är uppenbart onödigt lång. Fortbildning av läkare och tandläkare för att ge dem möjlighet att snabbare diagnostisera och åtgärda biverkningar och symtom från skadliga dentalmaterial är angeläget för att sänka ohälsotoalet i befolkningen.

5. Vem misstänkte tandvårdsmaterialen? (Fråga 4)

Rätt diagnos av läkare fick 11% av de sjuka.

Rätt diagnos av tandläkare fick 8% av de sjuka.

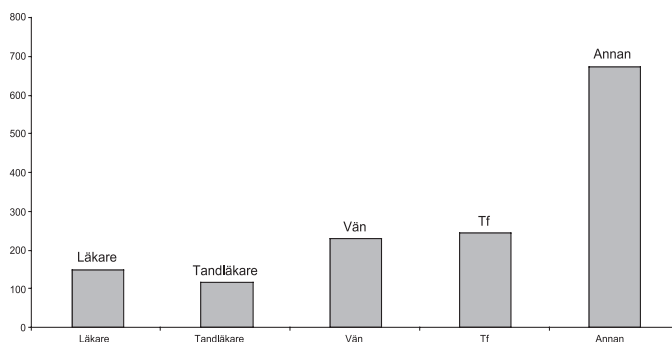
Kommentarer

Majoriteten av de tandvårdsskadade i denna undersökning har inte fått diagnosen av läkare eller tandläkare. Dessa siffror stämmer också med vad tandvårdsskadade patienter som vänt sig till universitetssjukhuset i Umeå uppgett.

Orsaken till att de sjuka kommit fram till rätt diagnos har ofta varit en kombination av media, bekanta och alternativmedicinare. Många har vänt sig till Tandvårdsskadeförbundet och fått hjälp. De som fick rätt diagnos av läkare har oftast angett ett fåtal sådana med stor kompetens och lång erfarenhet av dessa patienter.

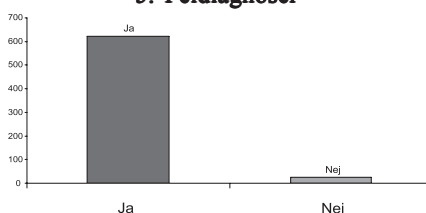
4. Vem misstänkte tandvårdsmaterial?

6. Har du fått fel diagnos? (Fråga 5)

Av dem som fått en diagnos (624 personer) fick 96% en felaktig diagnos.

5. Feldiagnoser

Kommentarer

Felaktiga diagnoser har för flertalet lett till medicineringar och behandlingar utan effekt eller i värsta fall till att de blivit sämre. Samtliga har blivit friska eller friskare efter borttagande av dentala material som de varit känsliga för. Nedan följer exempel på diagnoser som dessa patienter fått och som de sedan tillfrisknat från:

SLE, neurastenia, fibromyalgi, allergi, ”inbillningssjuka”, ”dåliga affärer”, bihåleinflammationer, migrän, kronisk trötthetssyndrom, hjärklappning, högt blodtryck, depression, vanföreställning, inflammation i balansnerven, virusinfektion på hjärnan, virus på balansnerven, tandköttsinflammation, hjärtinfarkt, hjärntumör, ”nerver”, epilepsi, paniksyndrom, Hg-intox/ICD 985A, kärlekskramp, kramp i hjärnans kärl, inflammation i lymfkörtlar, psykiska problem, psykiinsufficiens, cancer, hjärninflammation, körtelfeber, MS, posttraumatisk stress, utbränd, SAD, bäckenfoglossning, virus, stress, titanöverkänslighet, ansiktsförslamning, kvicksilverallergi, AIDS, Parkinson, struma, colon irritabel, Autonom Dyspne, utmattningsdepression, depression, Morbus Chron, ulcerös colit, nerver, psykofysiologisk reaktion 306, odifferent somatoformt syndrom, muskel/ ledvärk, inflammerad tarm, synstörning, skolios, spondylos, nedsatt immunförsvar, neurosis neurofo depressiva, magsår, multipel symtombild, ALS.

7. Vem ställde rätt diagnos? (Fråga 6)

Av dem som ställde rätt diagnos var:

läkare 43%,

tandläkare 22%.

Kommentarer

Enligt de inkomna svaren är de läkare och tandläkare som ställde rätt diagnos (= diagnos som ledde till förbättring av hälsotillståndet) en handfull medlemmar i IAOMT och tandvårdskadeförbundet. Samtliga med kompetens och erfarenhet av tandvårdsskador.

8. Fick du rätt behandling efter diagnos? (Fråga 7)

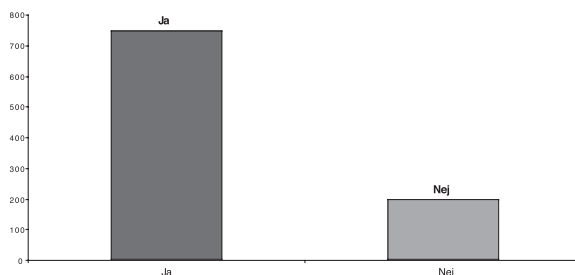
Fel behandling svarade 40% att de fick.

Kommentarer

Vilket betyder 330 personer av 824 svar.

9. Förvärrades symtomen under sanering? (Fråga 8)

Under saneringen blev 79% sjukare.

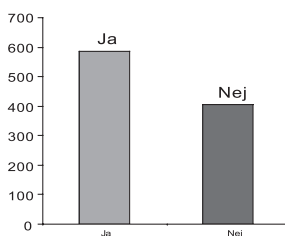
8. Förvärrades symtomen?*Kommentarer*

OM symtomen förvärras vid sanering är det rimligt att beteckna detta som bevis för att det dentala materialet är orsak till symtomen. Upprepade försämringar under saneringsperioden är inte förenligt med placebo teorin.

10. Använde tandläkaren skyddsutrustning under saneringen? (Fråga 9)

Av tandläkarna använde 59% skyddsutrustning vid sanering.

Av tandläkarna använde 41% **inte** skyddsutrustning vid sanering.

9. Skydd vid behandling*Kommentarer*

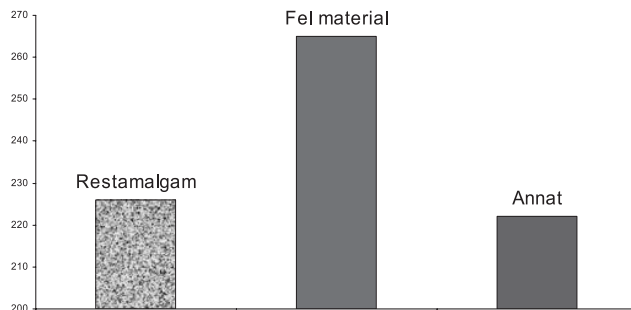
Eftersom 79% blev sjukare vid sanering verkar det absolut nödvändigt att skydda patienten vid sanering.

11. Har du behövt göra om saneringen? Varför? (Fråga 11+12 + 21)

Minst en gång anger 48% att de gjorde om saneringen, ibland gjordes den om flera gånger innan de blev friska.

Anledningen var fel material i 60%. Slarvig sanering, amalgam kvar i 51% eller annat i 50%. Några sjuka hade flera orsaker för omgörning. Alla har inte hunnit sanera om.

12. Varför har du fått göra sanering?

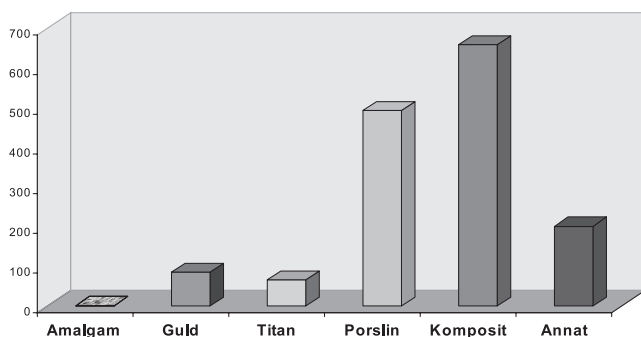

Kommentarer

Den mest frekventa anledning till omgörning uppgavs vara att tandläkaren lämnat kvar amalgam under ny fyllning eller krona. Två personer uppgav att de bytt gammalt amalgam mot nytt amalgam. I andra fall sattes annat material in som den svarande inte tålde, exempelvis guld, titan, stål eller silver (Ketaksilver). I vissa fall handlade det om sulfa i isoleringsmaterialet (Kerr Life, Dycal m.fl.).

Av svaren framgår att de som blir sjuka av fel behandling har mycket svårt att än en gång kämpa sig till ett nytt läkarintyg, nya analyser och ny förhandsprövning eller överklagande. Ofta har det också varit svårt att hitta en ny tandläkare som är villig ta bort tekniskt bra tandlagningar.

21. Nya material efter sanering

➔ Resultat av sanering?

12. Hur sjuk har du varit? Hur mår du idag? (Fråga 13 +14),
(Skala: 1 mycket sjuk till 7 helt frisk)

Resultatet av sanering av skadliga dentalmaterial blev:

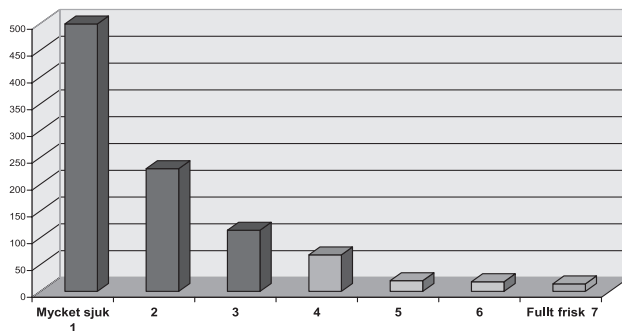
Från 51% mycket sjuka före till endast 3% efter sanering. Kraftigast förbättring av de mest sjuka.

Från 86% sjuka till 20% efter sanering.

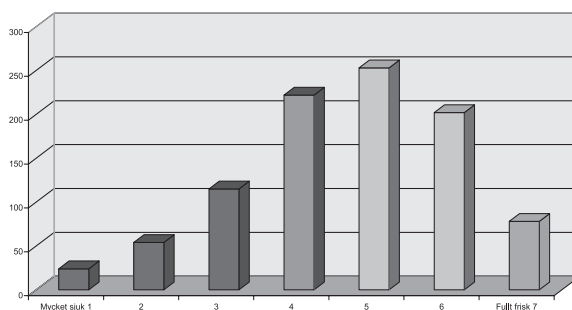
Från 5% frisk till 56% efter sanering, en mer än tiodubbling av antalet friska.

På en hälsoskala från 1-7 där 1 var mycket sjuk och 7 var frisk förändrades medeltalet på följande sätt: medeltal före sanering: 1,9, medeltal efter sanering: 4,7.

13. Hur sjuk har du varit?

14. Hur mår du idag?

Kommentarer

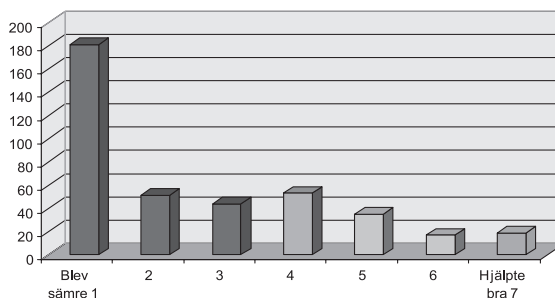
Alla blir inte helt friska efter sanering. Oskyddad sanering, felaktiga material, lång sjukdomstid och dålig kunskap hos många vårdgivare förklarar det mesta men andra orsaker till detta borde också undersökas. Dock är det tydligt att en stor andel blir mycket friskare och får betydligt bättre livskvalitet efter saneringen.

13. Vilken behandling har givit resultat? (Fråga 15 -19)

Amalgamsanering: av de 96% som genomgick amalgamsanering blev 79% bättre.

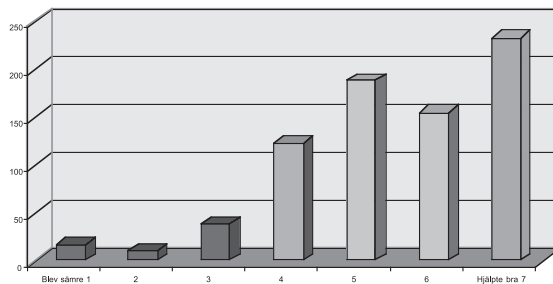
Läkemedelsbehandling: av de 40% av samtliga som ordinerades läkemedel blev 69% **sämre** av behandlingen.

15. Läkemedelsbehandling

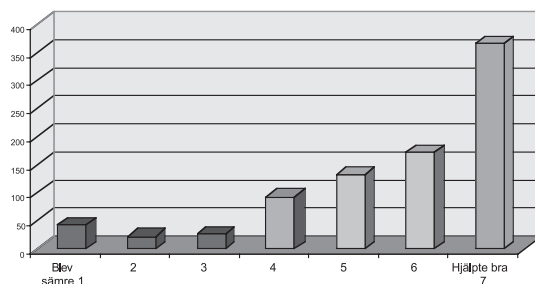

Antioxidantbehandling: av de 76% som genomgick vitamin- och mineralterapi blev 75% bättre. (Vitaminer och mineraler)

16. Vitamin och mineralbehandling

18. Amalgamsanering

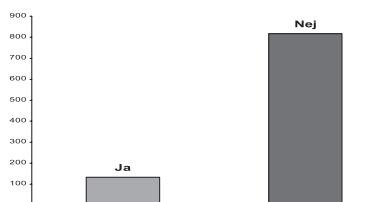

Kommentarer

Amalgamsanering hjälper mycket här som i alla de vetenskapliga undersökningar som redovisas i "Hälsoeffekter av amalgamsanering" sidan 32. Att hjälpa kroppens försvar med vitaminer och mineraler ger också bra resultat. Svaren på läkemedelsbehandling visar tydligt att medicinering utan kunskap ger dåligt resultat. Flera av de som blev hjälpta av läkemedel angav läkarens namn. Läkare med stor erfarenhet och kompetens.

14. Samarbetade tandläkare och läkare vid behandlingen? (Fråga 22)

Nej, svarade 86% på denna fråga.

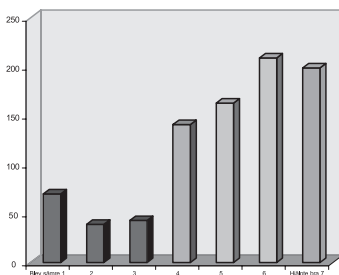
Kommentarer

Sannolikt behövs samarbete mellan läkare och tandläkare. Felaktiga material och felaktig medicinering skulle kunna undvikas och bättre vård och bemötande om mer samarbete förekommit och seriös utbildning och information funnits.

15. Resultat av behandlingen? (Fråga 23)

Resultatet av vård och sanering var mycket bra uppgav 23%. Att de blivit hjälpta av vård och saneringen uppgav 66%.

23. Resultat av behandlingen

Kommentarer

Helhetsbedömningen av behandlingen är positiv även om den kan bli betydligt bättre med ökad utbildning och samarbete av vårdpersonal och enklare och klarare myndighetsagerande.

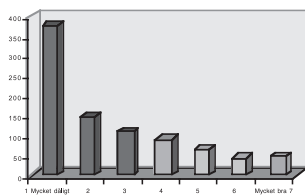
➔ Bemötande

16. Hur har du blivit bemött inom vården? (Fråga 24 –29)

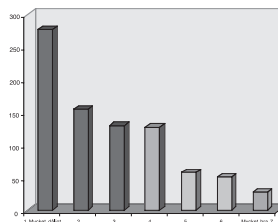
Dåligt bemötta av läkare ansåg 72% att de blivit, 63% av specialistläkare och 62% av psykiatriker.

Dåligt bemötta av tandläkare ansåg 40% att de blivit och 47% av specialisttandläkare.

24. Bemötande av läkare

29. Allmänt bemötande i vården

Kommentarer

Fortsatt dåligt bemötande stöder behovet av fortbildning av både läkare, tandläkare och annan vårdpersonal. Det dåliga bemötandet har inte förbättrats de senaste årtiondet trots alla politiska och administrativa åtgärder för förbättring.

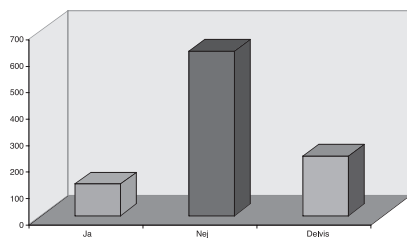
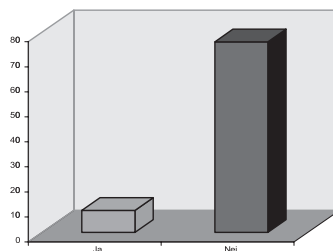
➔ Ekonomi (Fråga 30, 31, 35)

17. Har du fått ekonomisk hjälp med behandlingen?

Ingen hjälp alls fick 64%.

Delvis hjälp fick 23%.

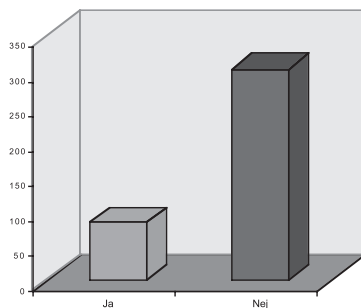
Hjälp med hela saneringen fick 12%.

30. Ekonomisk hjälp med behandling**31. Sanering enl. 1998:1338***Kommentarer*

Endast 88 av 850 personer som svarade hade fått stöd enligt tandvårdsförordningens 7 §. I medeltal betalade de sjuka 35.000 kronor av egna medel för sanering. Utförs saneringen rätt första gången blir kostnaden endast en tredjedel. Sjukvårds- och samhällskostnaderna har beräknats till ca två miljoner per sjuk.

18. Har förhandsprövningen varit enkel att genomföra? (Fråga 32)

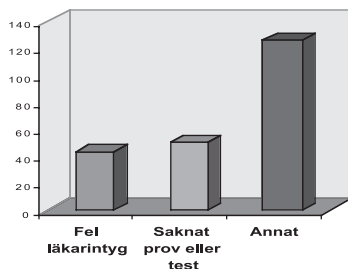
Att förhandsprövningen varit svår att genomföra anser 78%.

32. Var förhandsprövningen enkel?*Kommentarer*

Dålig eller ingen information från Landsting, svårt att hitta läkare, krav på ytterligare intyg och undersökningar, avslag på nödvändiga åtgärder (amalgam under guld, rotfyllningar, andra metaller mm), dåligt bemötande, slumpartad bedömning är de orsaker som anges.

19. Fick du avslag på ansökan, om ja, varför? (Fråga 32, 33, 34)

Totalt svarade 385 på frågan om förhandsprövningen var enkel. De sjuka som fått avslag på sin förhandsprövning var 219 st.

33. Avslag på ansökan, varför?

Kommentarer

Orsaken till avslag var: avsaknad av läkarintyg 20%, avsaknad av viss provtagning 23%, annat 58%.

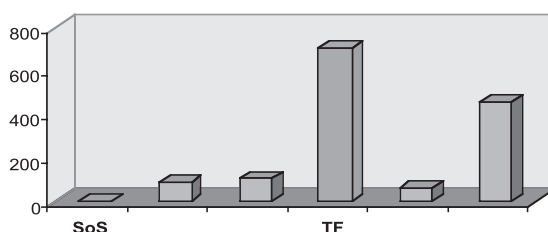
De som fått hjälp helt eller delvis har till 80% fått det via den tidigare tandvårdstaxan 9 §. Trots stora brister verkar den - av patientberättelserna att döma - ha fungerat något bättre än den nya tandvårdsförordningen.

➔ Kunskap om dentala materials biverkningar

20. Vem berättade att dessa kan göra dig sjuk? (Fråga 36)

Tandvårdsskedeförbundet 70%, läkare 10%, tandläkare 10%, Amalgamskedefonden 6%, Socialstyrelsen 0,3%, annan 45%.

36. Vem informerade om dentala material?

Kommentarer

Några hade kryssat för flera alternativ.

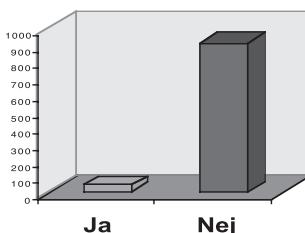
Den viktigaste källan för information om biverkningar var Tandvårdsskedeförbundet. En viktig förklaring kan vara att förbundet har egen tidning, många lokalföreningar i landet, telefonombud, kurser och informationsträffar.

➔ Tillräckliga kunskaper? Bemötande?

21. Upplever du att läkarna haft tillräckliga kunskaper? (Fråga 37)

Att läkarna inte hade tillräckliga kunskaper ansåg 96%.

37. Tillräckliga kunskaper hos läkare

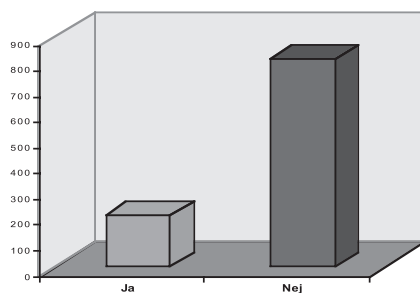
Kommentarer

Utbildning och fortbildning om risker med dentala material, diagnosmetoder och behandling behövs uppenbart.

22. Upplever du att tandläkarna haft otillräckliga kunskaper? (Fråga 38)

Att tandläkarna hade otillräckliga kunskaper ansåg 81%.

38. Otillräckliga kunskaper hos tandläkare*Kommentarer*

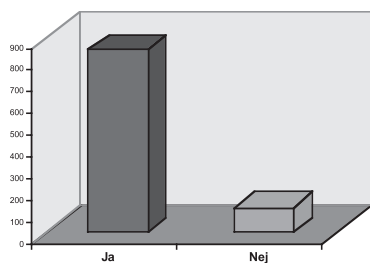
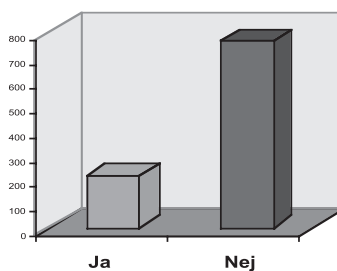
Av Socialstyrelsens intervjuundersökning av tandläkare framgår att:

- ❖ 60% ansåg att de hade bristfälliga färdigheter att utreda om patienten har biverkningar av dentala material,
- ❖ 2% ansåg att de hade goda möjligheterna att utreda om patienten hade biverkningar av dentala material,
- ❖ 53% att deras möjligheter att behandla patienter med symtom från dentala material var mycket bristfällig,
- ❖ 2% ansåg att möjligheterna var mycket goda att behandla dessa patienter.

23. Upplever du att det varit svårt att få hjälp? (Fråga 39 och 40)

Nio av tio anser att det är svårt att få hjälp.

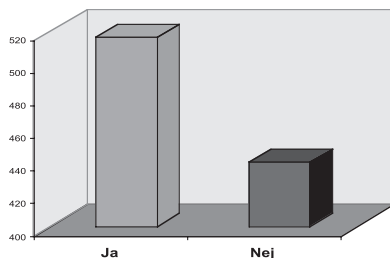
Att de blir dåligt behandlade i vården anser 78%.

39. Svårt att få hjälp?**40. Har du behandlats med respekt i vården?***Kommentarer*

Trots Socialstyrelsens allmänna råd om omhändertagande av denna patientgrupp är majoriteten fortsatt missnöjda.

24. Har du själv tillräckliga kunskaper? (Fråga 41)

Av de sjuka ansåg 54% att de hade tillräckliga kunskaper.

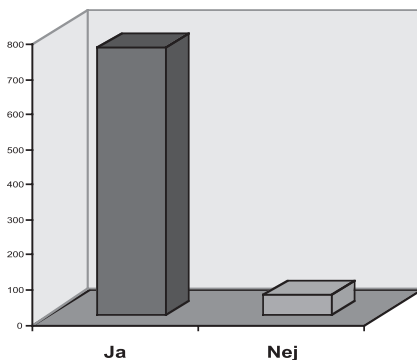
41. Har du själv tillräckliga kunskaper?*Kommentarer*

Välinformerade och kunniga patienter är ingen önskedröm för vårdgivarna. Ytterligare ett skäl till att läkare och tandläkare måste få bättre kunskaper om biverkningar av dentala material och hur dessa patienter behandlas.

➔ Amalgamenhet

25. Saknar du en amalgamenhet i ditt landsting? (Fråga 42)

Att kliniker med erfarna och kompetenta läkare och tandläkare behövs ansåg 93%.

42. Saknar du en amalgamenhet i ditt landsting?*Kommentarer*

Detta resultat kan jämföras med fråga 3, 5, 8, 11, 12, 15, 37 och 38 där resultaten visade att många får fel behandling under lång tid och att sanering av tandfyllningsmaterial ofta behöver göras om.

26. Svårt att hitta rätt ? (Fråga 43)

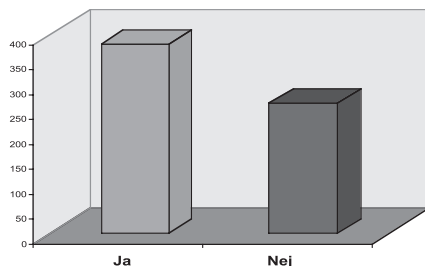
Att det varit svårt att hitta kunniga läkare anser	77%
Att det varit svårt att hitta kunniga tandläkare anser	65%
Att det varit svårt att klara ekonomin ansåg	56%
Att bemötandet varit dåligt ansåg	64%
Att de inte blivit trodda ansåg	78%
Svårt att skaffa kunskap hade bara	29%

Kommentarer

Utbildning och ett bättre försäkringssystem anses vara av stort behov. Att skaffa egen kunskap har av två tredjedelar av dem som svarat ansett vara lätt, se fråga 36.

27. Har Försäkringskassan accepterat din läkares diagnos. (Fråga 44)

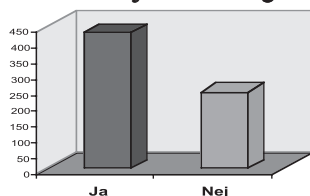
I 41% av fallen har Försäkringskassan **inte** accepterat rätt diagnos.

44. Har försäkringskassan accepterat din läkares diagnos?*Kommentarer*

De har antingen fått acceptera att inte ha någon diagnos, att inte få laglig ersättning eller att tvingas godta en ändrad diagnos. Se nästa fråga.

29. Har du tvingats acceptera annan diagnos för sjukersättning? (Fråga 45)

Av Försäkringskassan har 64% eller 426 personer tvingats att acceptera en annan diagnos för att få rätt till sjukpenning. I de flesta fall har de tvingats acceptera en psykiatri-diagnos.

45. Har du tvingats acceptera annan diagnos för sjukersättning?*Kommentarer*

Se "Patienternas egna redogörelser" sidan 24.

DENTALMATERIALUTREDNINGEN

Ett frågeformulär om bemötande och vård när det gäller skadliga material i din tandvård

Ej obligatoriska uppgifter:

Namn.....

Adress .....tel .....

Obligatoriska uppgifter: Ålder..... Man • Kvinna • Postnr.....Län.....

1. Har du varit sjuk av tandvårdsmaterial? Ja • Nej •
  2. Om ja vilket eller vilka: Amalgam •, Guld •, Titan •, Komposit •,
Andra .....
  3. Hur länge hade du symtom innan du fick hjälp? .....år
  4. Vem misstänkte tandvårdsmaterial? Läkare •, Tandläkare •, Vänner •
Tandvårdskadeförbundet•, Annan, vem?.....
  5. Har du fått felaktig diagnos? Vilken, vilka:.....
  6. Vem ställde rätt diagnos? Privatläkare•, Landstingsläkare•, Tandläkare•, An-
nan.....
  7. Fick du rätt behandling efter diagnos? Ja •, Nej •
  8. Förvärrades symtomen under saneringen? Ja •, Nej •
  9. Använde tandläkaren skyddsutrustning under saneringen? Ja •, Nej •
  10. Känner du till andra som blivit sjuka av tandvårdsmaterial? Nej •, Ja•, antal .....
  11. Har du behövt göra om sanering? Ja •, Nej •
  12. Om ja, varför? Amalgam kvar •, Fel material •, Annat.....
- Ringa in siffran som stämmer bäst (1 = mycket sjuk, 7 = fullt frisk)**
13. Hur sjuk har du varit? 1...2...3...4...5...6...7..
  14. Hur mår du idag? 1...2...3...4...5...6...7..

Vilken behandling har givit resultat? (1 = blev sämre, 7 = hjälpte bra)

15. Läkemedel • 1...2...3...4...5...6...7..
16. Vitaminer, mineraler • 1...2...3...4...5...6...7..
17. Alternativ medicinsk • 1...2...3...4...5...6...7..
18. Amalgamsanering • 1...2...3...4...5...6...7..
19. Annan.....
20. Vilka material togs bort (sanerades): Amalgam •, Guld •, Titan •, Porslin •,
Komposit•, Annat ..... När? år.....
21. Vilka material sattes in: Amalgam •, Guld •, Titan •, Porslin •,
Komposit •, Annat ..... När? År:.....
22. Samarbetade tandläkare och läkare vid behandlingen? Ja •, Nej •
23. Resultat av behandlingen? (1=Dåligt 7=Mycket bra)
1...2...3...4...5...6...7..

Hur har du blivit bemött inom vården av? (1=mycket dåligt, 7=mycket bra)

24. Läkare? 1...2...3...4...5...6...7..
25. Specialistläkare? 1...2...3...4...5...6...7..
26. Tandläkare? 1...2...3...4...5...6...7..
27. Specialist tandläkare? 1...2...3...4...5...6...7..
28. Annan ex. psykiatriker..... 1...2...3...4...5...6...7..
29. Allmänt bemötande i vården? 1...2...3...4...5...6...7..

Ekonomi:

30. Har du fått ekonomisk hjälp med behandling? Ja •, Nej •, delvis •.
31. Har du fått sanering utförd som ett led i sjukdomsbehandling enligt den nya tandvårdsreformen? Se sid 4 i denna tidning. Ja •, Nej • När ..... år
32. Har förhandsprövningen varit enkel att genomföra? Ja •, Nej •
33. Fick du avslag på ansökan, Varför? Fel läkarintyg •, saknat prov eller test •, Annat..... Vilket landsting?.....
34. Har du fått sanering utförd enligt tidigare tandvårdstaxa?. Ja •, Nej •, delvis •. När?.....år
35. Hur mycket ungefär har du själv betalt? ..... kr När?.....år

Kunskap om dentala materials biverkningar.Vem berättade att dessa kan göra dig sjuk?

36. Socialstyrelsen •, Läkare •, Tandläkare •, Tandvårdsskadeförbundet •, Amalgamskadefonden •, Annan.....
37. Upplever du att läkarna haft tillräckliga kunskaper? Ja •, Nej •
38. Upplever du att tandläkarna haft tillräckliga kunskaper? Ja •, Nej •
39. Upplever du att det varit svårt att få hjälp? Ja •, Nej •
40. Upplever du att du har behandlats med respekt i vården? Ja •, Nej •
41. Har du själv tillräckliga kunskaper? Ja •, Nej •
42. Saknar du en amalgamenhet i ditt landsting? Ja •, Nej •

Har det varit svårt att:

43. Hitta kunnig läkare •, hitta kunnig tandläkare •, klara ekonomin •, få bra bemötande •, bli trodd •, skaffa kunskap •, Annat? .....
44. Har Försäkringskassan accepterat din läkares diagnos? Ja •, Nej •
45. Har du tvingats acceptera annan diagnos för sjukersättning? Ja •, Nej •
- Vilken annan diagnos?.....

Trollhättan i september 2002

Tandvårdsskadeförbundet och Tf:s vetenskapliga rådet

Tabellbilaga

Frågeformuläret skickades ut med Tf-bladet nr 3/2002, oktober 2002. Då antalet svar nådde 1000 (ettusen) avbröts inkodningen på grund av att utredningen behövde resultaten snabbt.

De viktigaste resultaten här stöds av de vetenskapliga studier som hittills gjorts av hälsoeffekter av amalgamsanering. T.ex den positiva hälsoeffekten av amalgamsanering, symtomökningen vid oskyddad sanering, kvinnodominansen bland de sjuka, långa sjukperioder innan seriös vård. Dålig kompetens hos vårdpersonal ger dåliga resultat, inga placeboeffekter av bra bemötande. Se "Hälsoeffekter av amalgamsanering" sidan 32.

Resultat i samma ordning som frågorna:

Könsfördelning: kvinnor 73%, män 27%. Könsfördelningen var den som vi allmänt funnit när det gäller biverkningar av amalgam och andra dentala material.

1. Har du varit sjuk av tandvårdsmaterial?

Av 1000 svarande har 96% varit sjuka av tandvårdsmaterial, 3% svarade inte alls, 1% nej/ vet inte.

2. Vilket eller vilka material har du varit sjuk av?

Amalgam 96%, guld 48%, titan 15%, komposit 13%, andra material 17%.
(Några har kryssat för flera alternativ)

3. Hur länge hade du symtom innan du fick hjälp?

Innan de fick hjälp hade 83% varit sjuka i mer än 3 år. Största gruppen, 49%, hade varit sjuka mer än 10 år utan att kunna få hjälp. Svarade gjorde 830 av 1000.

4. Vem misstänkte tandvårdsmaterialet?

Läkare 15%, tandläkare 12%, vänner 23%, Tandvårdskadeförbundet 24%, annan 67%. Några har kryssat för flera alternativ.

5. Har du fått fel diagnos?

Av de 649 som svarade hade 96% fått fel läkardiagnos. Många hade fått flera helt olika diagnoser. Många hade inte fått någon diagnos alls. Vilken eller vilka felaktiga läkardiagnoser? Exempel, se sidan 7 och "Patienternas egna redogörelser" och sidan 24.

6. Vem ställde rätt diagnos?

Privat läkare 27%, landstingsläkare 16%, tandläkare 22%, annan 35%.
Flera alternativ.

7. Fick du rätt behandling efter diagnos?

Efter att de fått diagnos, fick 60% rätt behandling och 40% fick fel behandling.
Antal svar: 824.

8. Förvärrades symtomen under sanering?

Ja, 79% blev sjukare under själva saneringen. Antal svar: 947.

9. Använde tandläkaren skyddsutrustning under saneringen?

Nej, 41% av tandläkarna skyddade inte patienterna under saneringen. Antal svar: 991.

10. Känner du till andra som blivit sjuka av tandvårdsmaterial?

Ja, 94% kände andra sjuka. I medeltal 63 personer. Antal svar: 963.

11. Har du behövt göra om saneringen?

Ja, 48% fick göra om saneringen minst en gång. Antal svar: 928.

12. Om ja, varför?

De olika anledningarna till att göra om saneringen var: amalgam kvar 51%, fel material 60%, annat 50%.

Alla har inte gjort om saneringen än. Antal svar: 713.

13. Hur sjuk har du varit? (1 = mycket sjuk, 7 = fullt frisk)

Mycket sjuk 51% (1), sjuk 86% (1+2+3), frisk 5% (5+6+7), fullt frisk 1,5% (7).

Antal svar: 982. **Medeltal 1.9 på skalan.**

14. Hur mår du idag?

Mycket sjuk 3% (1), sjuk 20% (1+2+3), frisk 56% (5+6+7), fullt frisk ?% (7).

Antal svar: 948. **Medeltal 4,7 på skalan.**

15. Vilken behandling har givit resultat? (1 = blev sämre, 7 = hjälpte bra).

Av 400 patienter som fick läkemedel blev 69% sämre (1+2+3).

För 18% hjälpte läkemedel (5+6+7), för knappt 4% hjälpte de bra. (7).

16. Vitaminer, mineraler

Av de 764 patienter som tog vitaminer och mineraler blev 75% hjälpta (5+6+7).

För 31% hjälpte de bra (7). Endast i 8% av fallen försämrades symtomen (1+2+3).

17. Alternativ medicinsk behandling

Av de 52% som använde alternativ medicinsk behandling blev 67% av fallen hjälpta. (5+6+7). I 27% hjälpte det bra (7). Och i 14% försämrades symtomen (1+2+3).

Antal svar: 517.

18. Amalgamsanering

I 79% av fallen hjälpte saneringen (5+6+7). I 43% hjälpte den bra (7).

I 10% försämrades symtomen (1+2+3) och 5% blev sämre (1). Antal svar: 850.

19. Få mycket olika svar**20. Vilka material togs bort (sanerades)?**

Av 1000 tillfrågade svarade 950 personer amalgam, 456 guld, 109 titan, 71 porslin, 139 komposit och 180 annat. Många hade flera olika metallkombinationer i munnen.

21. Vilka material sattes in?

OBS! Amalgam i 2 fall, guld i 85, titan i 66, porslin i 493, komposit i 658, annat i 201.

22. Samarbetade tandläkare och läkare vid behandlingen?

Nej svarade 86%. Antal svar: 950.

23. Resultat av behandlingen?

I 66% bra (5+6+7), i 23% mycket bra (7), i 18% dåligt (1+2+3). Antal svar: 864.

24. Hur har du blivit bemött av läkare inom vården?

(1 = mycket dåligt, 7 = mycket bra).

Dåligt 72% (1+2+3), bra 18% (5+6+7), mycket bra 5% (7). Antal svar: 877.

25. Specialistläkare?

Dåligt 63% (1+2+3), bra 30% (5+6+7), mycket bra 17% (7). Antal svar: 633.

26. Tandläkare?

Dåligt 40% (1+2+3), bra 51% (5+6+7), mycket bra 23% (7). Antal svar: 898.

27. Specialisttandläkare?

Dåligt 47% (1+2+3), bra 45% (5+6+7), mycket bra 29% (7). Antal svar: 512.

28. Annan t ex psykiatriker?

Dåligt 62% (1+2+3), bra 26% (5+6+7), mycket bra 12% (7). Antal svar: 382.

29. Allmänt bemötande i vården?

Dåligt 68% (1+2+3), bra 16% (5+6+7), mycket bra 3% (7). Antal svar: 823.

30. Har du fått ekonomisk hjälp med behandling?

Av 977 svarande 64% nej, ingen hjälp, delvis 23%, ja 12%.

31. Har du fått sanering utförd som ett led i sjukdomsbehandling enligt den nya tandvårdsreformen?

Av 850 personer svarade 88 personer ja och 762 personer nej.

32. Har förhandsprövningen varit enkel att genomföra?

Nej, 78% av 385 svar.

33. Fick du avslag på ansökan, varför?

Fel läkarintyg 20%, saknat prov 23%, annat 58%. Totalt 219 avslag.

34. Har du fått sanering utförd enligt tidigare tandvårdstaxa?

Ja 72%, nej 19%, delvis 8%. Antal svar: 784.

35. Ungefär hur mycket har du själv betalt?

I medeltal mer än 35.000 kronor. Totalt betalt av de 718 som svarade mer än 25 miljoner.

36. Kunskap om dentala materials biverkningar.**Vem berättade att dessa kan göra dig sjuk?**

Tandvårdskadeförbundet 70%, läkare 10%, tandläkare 10%, Amalgamskadeförbundet 6%, Socialstyrelsen 0,3%, annan 45%. Några hade kryssat för flera alternativ.

37. Upplever du att läkarna haft tillräckliga kunskaper?

Ja 4%, nej 96%. Antal svar: 951.

38. Upplever du att tandläkarna haft tillräckliga kunskaper?

Ja 19%, nej 81%. Antal svar: 1000.

39. Upplever du att det varit svårt att få hjälp?

Ja 89%, nej 11%. Antal svar: 953.

40. Upplever du att du har behandlats med respekt i vården?

Ja 22%, nej 78%. Antal svar: 976.

41. Har du själv tillräckliga kunskaper?

Ja 54%, nej 46%. Antal svar: 955.

42. Saknar du en amalgamenhet i ditt landsting?

Ja 93%, nej 7%. Antal svar: 816.

43. Har det varit svårt att:

Hitta kunnig läkare: ja 77%. Hitta kunnig tandläkare: ja 65%. Klara ekonomin: ja 56%.
Få bra bemötande: ja 64%. Bli trodd: ja 78%. Skaffa kunskap: ja 29%. Annat: ja 14%.

44. Har Försäkringskassan accepterat din läkares diagnos?

Nej, 41%. Antal svar: 640.

45. Har du tvingats acceptera annan diagnos för sjukersättning?

Ja, 64% av 666 svar. Vilken annan diagnos? Se ”Patienternas egna redogörelser”sidan 24.

Patienternas egna redogörelser

Här följer några patientbeskrivningar med deras egna kommentarer från Tandvårdsskadeförbundets enkätundersökning. De ger en tydlig bild av verkligheten för dem som är sjuka av sina tandvårdsmaterial. (Siffran hänvisar till diarienummer på enkätsvaret)

Nr 26

Man 57 år.

Läkardiagnos: Virus på balansnerven. Uppstod i anslutning till rotfyllning. Har haft symtom av detta i fyra år. Tidigare behandlad för fläckvis håravfall. Läkaren trodde på samband med tandköttsinflammation. Har genomgått undersökning för misstänkt hjärtinfarkt i samband med akuta problem, som uppstod efter tandläkarbesöken. Undersökning av hjärnan för att kontrollera eventuell tumör, balansundersökningar, sjukgymnastik, psykologsamtal.

Har nu fått kontakt med specialist på Hg - intox, som ordinerat vitaminer, B12 och sanering av återstående amalgamkronor. Har under tiden fått 75% sjukpension. Är ännu inte färdigsanerad, men har blivit bättre av medicineringen. Fått söka vård på 50 mils avstånd och har hittills betalt 20.000 kronor.

Västra Götaland

Nr 59

Kvinna 57 år.

Läkardiagnos: ”Nerver”, epilepsi, hjärntumör mm. Har varit sjuk i 25-30 år, fick en ”aha”-upplevelse när hon fick information av Tf.

Folktandvården har inte hjälpt henne alls. Har numera en bra privattandläkare. Tvingats sanera flera gånger, då det fanns amalgam kvar under fyllningarna. Har själv betalt ca 100.000 kronor. Anser inte att det går att få hjälp med ekonomin till saneringen, för tunggrott. Har fått acceptera allergier som underlag för sjukskrivning. ”Herregud, det är ett heltidsjobb för att få hjälp och sen är man sjuk också.”

Västra Götaland

Nr 88

Man 67år.

Läkardiagnos: manodepressiv. Har varit sjuk i 25 år. Sanerade 1984 men blev pålurad guld av tandläkaren. Resultat: astma och fem förkylningar. Ny sanering 1989-90 med porslin och komposit. ”Det räddade mitt liv”. Till denna sanering fick jag viss ekonomisk hjälp, betalade 10.000 kronor själv. Tandläkaren ordnade allt för mig. Har också fått kontakt med en kunnig läkare som räddade mig ur den psykiatriska tvångsvård, som arbetsgivaren och annan läkare ordnat. Hade då magrat till 44 kg, 173 cm lång. Har haft Hodgkins lymfom i 10 år. Nu inga tumörer. Tack Gud! Genom kontakten med rätt läkare fick jag också namnet till den tandläkare som kunde sanera bort guldets. Tack vare dessa båda har jag blivit mycket bättre.

Stockholms län

Nr 115

Kvinna 46 år.

Läkardiagnos: paniksyndrom. Fick sedan rätt diagnos. Kronisk kvicksilverförgiftning som tandsköterska. Försäkringskassan godkände inte diagnosen. Är allergisk mot många material och har svårt att hitta något som jag tål. Sanerat 1989-91, betalt ca 20.000 kronor + vitaminer och mineraler, samt alternativbehandlingar under dessa år. Totalt har sjukdomen kostat ca 250.000 kronor. Saknar läkare som har kunskaper om amalgamproblematik.

Kalmar län

Nr 146

Kvinna 61 år.

Läkardiagnos: kärllkramp, kramp i hjärnans kärl, inflammation i lymfkörtlar, psykiska problem mm. Har varit sjuk i ca 10 år. Har blivit mycket dåligt bemött av läkare och specialister. Har fått saneringen utförd 1984-87 och har betalt ca 30.000 kronor själv. Har måst acceptera psykiinsufficiens-diagnos för att få sjukersättning. Svårt att hitta kunniga vårdgivare.

Hallands län

Nr 169

Kvinna 50 år.

Läkardiagnos: cancer, hjärninflammation, körtelfeber, kroniskt trötthetssyndrom. Har varit mycket sjuk i 1 år, (1 på fråga 13), efter sanering frisk (6 på fråga 14). Jag fick själv som mycket sjuk, ordna och ta reda på allt. Efter fem (5) olika läkarbesök blev jag inlagd på sjukhus, kunde inte gå. Amalgamsaneringen gjorde att jag blev mycket bra (7 på fråga 23). Jag har betalt 4.500 kronor 1993. Min första tandläkare kunde inget, jag fick söka mig till en kunnig 10 mil bort. ”Det är en skandal att vården inte kan något om amalgamförgiftning!”

Skåne län

Nr 180

Kvinna 49 år.

Läkardiagnos: MS, kroniskt trötthetssyndrom, posttraumatisk stress, utbränd, SAD och bäckenfoglossning. Symtomen kom smygande, var sjuk i fyra år, innan en vän fick ett flygblad vid T-banan. Sanerades först 1990-1992 men har fortfarande amalgam kvar. Har blivit bättre dock inte fullt frisk. Önskar en amalgamenhet som är seriös, inte som Huddinge sjukhus! Har delvis fått ekonomisk hjälp men betalt ca 12.000 kronor själv.

Stockholms län

Nr 181

Kvinna 58 år.

Läkardiagnos: virus, psykiskt, stress m.m. Kom på sambandet sjukdom - amalgam, titan och andra material själv. Försäkringskassan rådde mig att acceptera psykisk diagnos, men jag vägrade. Hot om indragen sjukersättning 1982-1983. Har betalat minst 25-30.000 kronor själv. Blev utskäld av Försäkringskassan när jag begärde blankett för ansökan om bidrag till sanering. Har sanerat tre gånger på grund av felaktiga material. Blev elöverkänslig, tvingats lämna vårt hem. Måste undvika alla tillsatser, även konserveringsmedel pga allergi. Gjorde första saneringen på eget bevåg, utan skyddsåtgärder. Blev inlagd på långvården.

Första saneringen 1982-1983, andra gången 1990-1996, sista gången 1997-1998. Jag kom då till Anders Lindvall, Amalgamenheten i Uppsala, som upptäckte min titanöverkänslighet och fick rätt diagnos och behandling. Har nu enbart keramer utan titan. Jag har bemötts mycket dåligt i vården (1:or) genomgående tills jag kom till Uppsala.

Uppsala län

Nr 184

Kvinna 64 år.

Läste om Olle Redhes bok i Läkartidningen, sedan läste jag vidare. Fick ansiktsförlamning under saneringen av amalgam. Jag hade varit sjuk i 45 år innan jag fick hjälp vid Amalgamenheten i Uppsala. Före saneringen blev jag aldrig trodd, hade långvariga överkäksinflammationer. Jag har delvis fått ekonomisk hjälp med saneringen 1995-1996, egna kostnader ca 20.000 kronor. Tidigare läkare och tandläkare har inte haft tillräckliga kunskaper. Mycket bra resultat av behandlingen.

Blekinge län

Nr 185.

Man 51 år.

Var sjuk i minst 20 år innan jag blev svårt akut sjuk 1994. Kom själv på diagnosen. Sanerade från 1994 och fem år framåt. Trots epikutantest som visade kvicksilverallergi fick jag avslag på ansökan om tandvård, som ett led i sjukdomsbehandling år 2000 av Blekinge läns landsting. Jag hade för de tidigare saneringarna delvis fått ekonomisk hjälp 1992 – 1994. Jag har troligen själv betalt 15.000 kronor. Det har varit svårt att hitta kunniga läkare och tandläkare och att bli trodd. Svårt att överleva överhuvudtaget.

Blekinge län

Nr 186

Kvinna 33 år.

Läkardiagnos: psykdiagnoser, men anses frisk av läkare på hälsocentral, Neurastenia sattes av en vikarierande läkare. Har varit sjuk i tio år av amalgam och titandioxid t.ex i tandkräm, blir skinnlös i munnen. Alternativmedicinare ställde rätta diagnosen. Fick aldrig ens remiss till utredning om §9, 1995-1998. Läkarna är totalt ovetande och det är svårt att bli sjukskriven. Tandläkaren förnekade att man kan bli sjuk av amalgam, men insåg sanningen vid mina besök när sjukdomen brutit ut helt. Försäkringskassan ifrågasatte diagnosen amalgamsjuk, men accepterade symptombeskrivningar. Jag har blivit kränkande behandlad av läkare och föraktfullt bemött. Blev bättre bemött sedan min läkare fått information. Jag har mött ett totalt motstånd på länssjukhuset. Jag är idag nästan frisk, var mycket sjuk före saneringen.

Blekinge län

Nr 200

Man 63 år.

Läkardiagnos: ”Jag hade fel en trappa upp”. Var sjuk i 38 år innan jag förstod orsaken. Jag har gjort om saneringen då det fanns amalgam kvar under en guldkrona. Sanerade åren 1984, 1988 och 1992. Bemötandet var mycket dåligt i vården. Jag har själv betalt 25.000 kronor trots viss rabatterning i tidigare taxan. Kunskaper saknas i vården. Jag är idag fullt frisk och arbetar heltid.

Stockholms län

Nr 204

Kvinna 48 år.

Jag har sanerat 1987 och har betalat allt själv, då ingen trodde på mig. Jag blev först bättre, men åter sjuk 1996 och är fortfarande sjuk. Hade vid den första saneringen fått in bl.a Dycal, som isoleringsmaterial. Överkänslig mot sulfa och var därför tvungen att byta de fyllningar där Dycal har satts in

Svensk sjukvård måste börja tro på tandvårdsskadade patienter.

Norrbottens län

Nr 218

Kvinna 52 år.

Läkardiagnos: allt från mask till anorexi och psykiska besvär. Jag har alltid haft symtom. Jag har varit mycket sjuk och efter sanering blivit nästan frisk. Saneringen gjordes för 5-6 år sedan men jag är inte fullt frisk än. Jag tror jag har varit dålig sen jag föddes. Vet inte hur mycket jag har betalt, har aldrig fått något stöd. Har förlorat allt på det. Mitt hus, mina barns välmående, relationen till min mamma, bror, släkt och vänner och mitt körkort. Jag har fått skämmas som en hund vart jag än har kommit. Det fattas inget i min hjärna.

Skåne län

Nr 221

Kvinna 63 år.

Jag har varit sjuk i 8 år. Sanerade 1994-1995. Jag var då mycket sjuk och är nu nästan helt frisk. Jag har tagit bort amalgam och guld. Försäkringskassan ändrade, med hjälp av en arbetspsykolog, specialistläkarens utlåtande. Jag blev tvungen att flytta från min hemort. Det har varit svårt att bli trodd och att klara ekonomi. Jag har levt på A-kassa. Jag miste mitt yrke, min familj sprack och min ekonomi blev upplöst.

Kronobergs län

Nr 226

Man 80 år.

Läkardiagnos: ”inbillningssjuka”, ”dåliga affärer” mm. Jag har bytt ut amalgam, guld, titan, rotfyllningar och annat material. Första saneringen gjordes 1990 på 10 dagar!

Jag beordrade min tandläkare vid folktandvården att sanera hela min mun. Kunskaperna saknas i vården. Jag hade varit sjuk i 25 år. Den svåra allergin med astma jag haft har upphört helt! Den mycket dåliga tandvården borde i många fall bemötas med skadeståndsanspråk. Knappast tandläkarnas fel.

Västerbottens län

Nr 228

Man 57 år.

Läkardiagnos: bihåleinflammation, migrän, kroniskt trötthetssyndrom, hjärtklappning, högt blodtryck, ev. depression, ev. vanföreställning. Jag har varit sjuk i 25 år. Har också blivit kvicksilverförgiftad på arbetsplatsen nio år efter det att saneringen blev klar. Saneringen gjordes 1983-1984. Har inte sökt ersättning på grund av för mycket motstånd. Har betalt ca 15.000 kronor själv.

Kalmar län

Nr 504

Kvinna 51 år.

Läkardiagnos: inflammation på balansnerven, virusinfektion på hjärnan och kroniskt trötthetssyndrom. Hade symtom i 20 år innan jag fick hjälp genom Tandvårdsskadeförbundet. Jag har fått göra om saneringen då det fanns amalgam kvar under fyllningar. Jag har sanerat 1990-1993 och betalt ca 45.000 kronor själv. Jag har tvingats acceptera annan diagnos för att få sjukersättning.

Jönköpings län

Nr 521

Kvinna 55 år.

Läkardiagnos: utmattningsdepression. Jag har haft symtom i 20 år. Håller nu på att sanera. Jag har betalt 15.000 kronor hittills, trots att jag har fått sanering enligt de nya reglerna. Jag får betala vårdavgifter, rotfyllningar och efterjusteringar. Jag fick kunskap genom en utställning av Tandvårdsskadeförbundet. Därefter har jag skaffat mer kunskap och ”drev igenom mina krav, tvingas vara min egen läkare och advokat med svåra sjukdomssymtom”. Jag har tvingats acceptera annan diagnos, utmattningsdepression, för att erhålla sjukersättning.

Blekinge län

Nr 528

Kvinna 40 år.

Läkardiagnos: depression. Undersöktes angående ev. hjärtfel eller tumörer. Har haft akuta symtom i ett år. Jag har sanerat efter gamla taxan och har betalt 22.000 kronor under åren 1997-1999.

Amalgamsaneringen har gett mycket bra resultat. Specialistläkare och tandläkare har samarbetat. De var knutna till landstinget, tyvärr är avtalet uppsagt från och med 2002. Försäkringsskassan i Kiruna skall ha stor eloge för bemötandet!

Norrbottnens län

Nr 530

Kvinna 54 år.

Läkardiagnos: Morbus Chron, ulcerös colit, nerver. Jag har varit sjuk i 39 år. Har varit mycket sjuk. Amalgamsanering hjälpte bra, men rotfyllningsmaterialet N2, som jag fick 1998, har gjort att alla tänderna måste extraheras och ersättas med protes. Jag sanerade mellan 1997-2001 och har inte fått ekonomisk hjälp på grund av fel läkarintyg. Jag har betalat mellan 100.000-150.000 kronor och blivit förtidspensionär. Jag måste acceptera diagnosen panikångest, men dessa symtom försvann helt efter saneringen.

Kalmar län

Nr 541

Man 54 år.

Läkardiagnos: psykofysiologisk reaktion 306, odifferent somatofornt syndrom 300.70. Jag var sjuk i 25 år innan jag fann samband mellan tandbehandling och sjukdomssymtom. Jag fick rätt behandling efter diagnos av privatläkare. Amalgamsanering har hjälpt på lång sikt. Saneringen utfördes 1990-92. Jag har också genomfört kostomläggning för att må bättre. Jag har inte kunnat göra ansökan för tandvård, då läkaren inte var samarbetsvillig. Jag har själv betalat 35.000 kronor. Det har varit svårt att hitta kunniga vårdgivare, få ett bra bemötande och att orka leta efter hjälp när man är helt utslagen. Jag har förtidspension med okänd diagnos. Försäkringsskassan vägrar ge besked om orsaken till förtidspensioneringen, vilken blivit påtvingad mig. Alltså officiell diagnos saknas. Dvs. ingen motivering anges.

Västra Götaland

Nr 553

Kvinna 58 år.

Läkardiagnos: eksem. Jag har haft symptom under lång tid. Jag tog bort amalgamet 1990 men har troligtvis amalgam kvar under fyllningarna. Tål inte guld, titan eller komposit. Jag har sedan en olycka 1977 en titanskruv i ena handen. Jag får inte remiss till specialistläkare eller specialisttandläkare. Jag får ingen hjälp alls, är totalt utfrysad överallt, tyvärr. Har betalt 15.000 kronor för den första saneringen. Jag får ingen läkarhjälp till intyg för en ny sanering. Är tacksam för den hjälp jag har fått som medlem i Tandvårdsskadeförbundet.

Örebro län

Nr 561

Man 73 år.

Läkardiagnos: muskel/ledvärk, MS, inflammerad tarm, synstörning, skolios, spondylos, ständiga förkylningar, nedsatt immunförsvar mm. Hade symtom i 55 år innan han fick hjälp, 1941-1996. Har varit mycket sjuk. Mår bättre idag. Har sanerat 1993-99 och har betalt ca 15.000 kronor. Jag anser att det har varit svårt att hitta kunnig vårdpersonal. Resultat av amalgamsanering och kelering är mycket bra.

Östergötlands län

Nr 581

Man 45 år.

Jag har haft symtom i 30 år, ända sedan jag fick in min första plomb. Läkarna har aldrig förstått mina problem. Jag har inte fått ekonomisk hjälp med saneringen, då specialist-tandläkaren avfärdade mina problem. Har betalt 4-5.000 kronor, 1994-96. ”Jag har aldrig fått någon vettig diagnos” Amalgamsanering gav mycket bra resultat och jag känner mig nu frisk.
Hallands län

Nr 627

Man 54 år.

Jag har varit sjuk i många år. Har haft guld och amalgam som sanerades 1996. Hade kontakt med Amalgamenhetens läkare i Uppsala, som har hjälpt till med nödvändiga recept. Sanering har gett bra resultat. Jag blev behandlad i Uppsala.
Västerbottens län

Nr 632

Kvinna 52 år.

Läkardiagnos: neurosis neurofo depressiva. Jag hade svåra symtom i 1,5 år och dessförinnan vissa besvär i en hel del år. Jag var mycket sjuk och var mest sängliggande i 3-4 år. Amalgamsanering hjälpte bra. Jag utsattes för kränkande bemötande från en läkare på vårdcentral.
Skåne län

Nr 642

Kvinna 39 år.

Läkardiagnos: Colon irritabile, magsår och fibromyalgi. Varit sjuk i 11 år. Sanerat 1991-1993 med bra resultat. Jag fick inte hjälp med saneringen då jag inte hade reaktion på allergitestet. Jag har betalat 18.000 kronor själv och haft svårt att hitta kunniga vårdgivare och att klara ekonomin. Jag har fått annan diagnos för att få rätt till sjukersättning.
Västra Götaland

Nr 649

Man 73 år.

Läkardiagnos: ALS. Sjuk i 8 år. Har träffat femtiofem (55) läkare och blivit dåligt bemött. Jag hade en retrograd amalgamrotfyllning på en tand med guldkrona. Jag sanerade 1993-1994 och överlevde ”ALS”. Jag har betalt 7.000 kronor i den gamla taxan.
Stockholms län

Nr 673

Kvinna 48 år.

Läkardiagnos: multipel symtombild. Sjuk i 10 år. Jag beviljades 1998 hjälp med sanering av enstaka tänder, men åkte till Falun till en tandläkare som jag ansåg hade bättre kunskaper. Jag sökte 30-40 tandläkare och läkare innan saneringen. Vissa symtom bättre, men har fortfarande svag ork. Ingen har påpekat sambanden mellan symtom och amalgam, trots lichenförändringar. Trots sår, eksem, djupa sprickor på fötterna, som har läkt ut efter amalgamsaneringen skulle inte Tandläkarhögskolan i Umeå säga att det kan ha orsakats av amalgam. Fått utstå mycket, men skam den som ger sig. Tråkigt är alla år som gått till spillo i onödan.
Västerbottens län

Nr 726

Kvinna 48 år.

Läkardiagnos: psykiska besvär. Sanerades 1992-1993 för 13.000 kronor, blev bättre. ”Läkare i företagshälsovården ägnade fyra (4) timmar åt att försöka övertyga mig om att mina besvär var psykiska. När det inte lyckades sa han, att jag skulle hämnas på honom efter saneringen genom att påstå, att jag blivit bra trots att jag inte blivit det!”

Västra Götaland

Nr 732

Kvinna 63 år.

Läkardiagnos: ”psykbesvär”. Sanerade 1989. Var enligt allergitest allergisk mot Hg, Au, Ni, Pa mm. Försäkringskassan ifrågasatte läkarintyg från allergiläkaren och krävde ett läkarintyg till. Jag blev tvungen att acceptera diagnos på asteni, depression.

Stockolms län

Nr 734

Man 40 år.

Läkardiagnoser: AIDS, Parkinson, struma. ”Varit mycket sjuk, känner ett tiotal som är sjuka, en tog sitt liv.” Fick göra om saneringen då guld hade använts till krona 1989-1990. Jag har fått ekonomisk hjälp med denna sanering.

Västra Götaland

Nr 776

Man 57 år.

Symtom i tre år. Privatläkare ställde rätt diagnos. Jag har varit mycket sjuk, mår hyggligt idag. Bemötandet dåligt i vården. Sanerade 1993-1996. Har själv betalat 80.000 kronor, trots rabatt. Försäkringskassan krävde återbetalning då amalgamförgiftning angavs i läkarintyget.

Jönköpings län

Nr 780

Man 68 år.

Jag hade 50 nmol kvicksilver i blodet, sanerat 1990-1991, fått in titan och mår mycket dåligt av det.

Västra Götaland

Nr 783

Kvinna 62 år.

Läkardiagnos: Autonom Dyspne med halv sjukpension enligt RFV:s sjukhus i Tranås 1999. Jag sanerade 1999-2000 och har inte fått ekonomisk hjälp med saneringen, det har varit meningslöst att ens försöka. Betalat 22.000 kronor själv. Läkarens kommentar: amalgamförgiftning finns inte! Jag har legat länge på sjukhus, men fick hjälp av Tandvårdsskadeförbundet att hitta kunnig tandläkare. Jag har tagit bort guld och amalgam. Blivit bättre.

Västra Götaland

Nr 792

Man 74 år.

Jag har fått felaktiga diagnoser av tandläkare i folktandvården och av oralprotetiker, anmodad psyk hjälp pga amalgam. Jag hade 64 nmol kvicksilver i helblod, normalt 22. Läkare skrev, att jag påverkats av Tandvårdsskadeförbundet. Har betalat 10.000 kronor själv.

Östergötlands län

Nr 793

Kvinna 57 år.

Läkardiagnos: läkare på Försäkringskassan ville kalla mina besvär psykiska. Jag har varit sjuk i 2 år och blev mycket bättre efter amalgamsanering. Vägrade att acceptera psykisk diagnos. Då drogs sjukersättningen in. Överklagade till Länsrätten. Jag fick bara 25 % av sjukersättningen retroaktivt.

Västra Götaland

Nr 820

Kvinna 48 år.

Läkardiagnos: underfunktion av sköldkörteln. Jag har varit sjuk i 15 år och har sanerat under 1990-1995. Jag blev bättre efter amalgamsanering. Jag fick avslag på ekonomisk hjälp då det inte ansågs styrkt att symtomen berodde på tandfyllningsmaterialet. Detta trots högt urinkvicksilvervärde på 75 nmol. Jag har betalat ca 15.000 kronor själv. Det har varit svårt att hitta kunniga vårdgivare och att föra dialog med Försäkringskassan – svårt att slåss för självklara rättigheter. Hoten om indragen sjukpenning har haglat över mig, men ännu inte verkställt.

Stockholms län

Nr 822

Man 65 år.

Läkardiagnos: Har bl.a fått felaktiga diagnoser på Tandläkarhögskolan i Umeå, kärkramp! Jag har betalat 140.000 kronor för sanering mellan åren 1982 –2001. Jag har opererat käkben fem gånger och dragit ut alla tänder. Måste byta protes fem gånger till en kroppsvänlig sort. Har varit mycket sjuk och känner mig idag nästan fullt frisk.

Västerbottens län

Nr 828

Man 53 år.

Läkardiagnos: överansträngning, misstänkt infarkt, ledvärk, hjärtproblem, inflammationer i benvävnader, multipel symtomatologi. Har varit sjuk i 20 år. Har varit mycket sjuk, mår bättre idag. Måste sanera om då det finns amalgam kvar. Bemötandet i vården har varit mycket dåligt, tills jag hittade en läkare som förstod sig på problemen. Har inte fått ekonomisk hjälp med saneringen. Det har varit svårt att hitta kunniga vårdgivare och att klara ekonomin. Jag är egen företagare och har fått avveckla stora delar av rörelsen. Jag har delpension.

Västra Götaland